СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLI. Ч. 28. Джерзи Сіті, Н. Дж., субота, 4 лютого 1933. VOL. XLI. No. 28. Jersey City, N. J., Saturday, February 4, 1933. THREE CENTS.

РУЗВЕЛТ БЕРЕТЬСЯ РОЗВЯЗУВАТИ ПРАКТИЧНО СПРАВУ БЕЗРОБІТТЯ

ВОРМ СПРІНГС. — Нововибраний президент Рузвелт предложив ґазетним кореспондентам плян розвинення вододілу ріки Тенесі. Отсей плян, який являється, на думку Рузвелта, „найбільшим досвідом", дасть відразу роботу 200,000 безробітним. А як покажеться практичним, він буде міг бути застосований до подібних цілей у інших стейтах. Наразі він обнимає 6 стейтів, через які перепливає ріка Тенесі.

Рузвелт хоче заліснити береги вододілу, як теж побудувати все потрібне для контролі повені. Ріку використається теж для достави дешевої електрики для міст, стейтів і фарм. А фармери скористають багато на тім, що їх земля буде забезпечена перед виливами ріки.

ПІДГОТОВКА ОПЕРИ „МАЗЕПА" СКІНЧЕНА.

НЮ ЙОРК. — Від двох тижнів сотки цікавих приглядалися пробам опери Чайковського „Мазепа", яка буде виставлена цеї суботи в Мекка Темпл.

Підчас тих пром можна було переконатися, як солідно підготовлюється виставу цеї опери. Тому назагал панує переконання, що опера вийде під артистичним оглядом добре, бо все є у руках фахових людей. Є теж загальне зацікавлення оперою і можна надіятися, що Мекка Темпл буде заповнена публикою, між якою, річ ясна, буде найбільше Українців, зацікавлених особливо тим, що героєм опери є великий гетьман України, Іван Мазепа.

МЕТРОПОЛИТЕН ОПЕРА ЗНОВУ МАЄ НЕДОБІР.

НЮ ЙОРК. — Нюйорська Метрополитен Опера Асосієйшен переживає знову фінансову кризу. Хоч платні артистам зменшено, то не обійдеться і цього року без нового недобору.

Наразі числяться з дефіцитом на суму $350,000. Знову думають про дальшу знижку платень та про скорочення оперового сезону. Отсей дефіцит дивний ще й з того боку, що ціни білетів до Метрополитен Опери ще й тепер розмірно дуже високі, та що театр є майже що дня виповнений публикою.

САНДІНО ХОЧЕ МИРИТИСЬ.

МАНАҐВА. — Столиця Нікараґви, місто Манаґва, має сензацію. Прибув до нього літаком ґенерал Сандіно, начальник повстанців, котрий від 1927 р. вів повстання і домагався вицофання американських маринарів з Нікараґви. Мешканці не знали, як це може бути, щоби людина, яка була поставлена досі поза законом, могла тепер прибути спокійно до столиці. Догадуються, що Сандінови заґарантовано недоторкальність.

У своїй заяві Сандіно подав, що він радо повитає Американців у Нікараґві, але не як власників Нікараґви.

ДАЮТЬ РУЗВЕЛТОВИ ШИРОКІ ПОВНОВЛАСТИ.

ВАШИНҐТОН. — Демократи згідні з тим, щоби дати нововибраному президентови широкі повновласти в ціли дальших ощадностей шляхом реорганізації адміністративного апарату.

ПРОЄКТУЮТЬ ЗМІНИ ЩОДО РОБІТНИЧОГО ВІДШКОДУВАННЯ.

НЮ ЙОРК.—„Кавнті Лоєрс Асосієйшен" предложить леґіслятурі проект зміни закона про робітниче відшкодування. В тім проєкті дається ушкодженому робітникови право вибирати собі лікаря. Досі назначував лікаря працедавець.

ОПРАВДУЮТЬ ПОЗИЧКУ БАНКОВИ ДОСА.

ВАШИНҐТОН. — Чарлз Мілер, президент „Ріконстрокшен Файненс Корпорейшен", уважає позичку в сумі $90,000,000, дану банкови Доса в Шікаґо, за найвідважніший учинок. Він каже, що коли би це не було сталося, то був би наступив величезний крах, а так банк стоїть тепер на здорових основах.

Мілер дав ту відповідь у звязку з критикою Фінансової Корпорації за уділення одному банкови такої великої позички.

СПЕКУЛЯНТИ БЕЗРОБІТНИМ.

НЮ ЙОРК. — Нюйорська біржа, себто ті, що переводять на ній спекуляції, чи там, працюють, зложили на допомогу безробітним міста Ню Йорку $1,002,000.

РОЗСЛІДЖУВАТИМУТЬ ПРИЧИНИ ДЕПРЕСІЇ.

ВАШИНҐТОН. — В наступнім тижні зачне сенатський фінансовий комітет переслухувати найвизначніших економістів, фінансистів і промисловців у справі їх поглядів щодо того, що спричинило теперішню економічну депресію. Комітет задумує переслухати 55 осіб. Між тими особами є такі як Ал Смит, д-р Николас Ботлер, Овен Йонґ, Герст, Нютон Бейкер і інші визначні люди.

ВБИВ НАРЕЧЕНУ БАТЬКА.

ПІТСБУРҐ. — Джан Койн, літ 66, готовився йти до шлюбу з 20-літньою Іриною Карберт. Та 22-літній син Койна тому перешкодив, вбивши револьверним вистрілом молоду та побивши батька до цеї міри, що його відвезено до шпиталю.

УКРАЇНСЬКІ ПРОГРАМИ НА РАДІО.

Заходами „Української Сокільської Орхестри" під проводом дир. О. Даниловича відбудеться в цю неділю, 5-го лютого, в годині 2.45 пополудні, цікава і весела українська програма зі стації WWRL, 1500 Kc., WOODSIDE, N. Y. Анонсує гр. П. Задорецький.

Проф. Филип Дубас, скрипак з Филаделфії, відограє вязанку українських пісень у вівторок, 7-го лютого, зі стації WDEL, WILMINGTON, DEL., від години 9.15 до 9.30 вечером, при акомпаніменті пана Людвіка Трайн.

ІДИЛЯ ОТЦЯ КАМІЛЯ.

„Курієр Львовскі" приносить таку пікантну новинку з Перемишля: Тільки тому, що дуже багато найповажніших осіб упали жертвою ошуки, справа перемиського „отця Каміля" досі не розійшлася ширше. А було це так: До дому о.о. Альбертинів приїхав чернець і, предвививши документи (тепер уже знаємо, що вони фальшиві), ввійшов до збору „отець Каміль", у цивільному буцімто граф Тишкевич і колишній дипломований полковник. „Отець Каміль" скоро почав грати у місті ролю. Відвідав достойників і вони віддавали йому візити. Оповідав чудеса про свої впливи у Варшаві, а синови одного з достойників обіцяв напевно дохідну посаду. „Отець Каміль", хоч і чернець, не погорджував земним падолом. Бачили його часто у ресторанах і то не з кимнебудь, а навіть з визначними військовими особами. Нахабство „отця" було справді небувале. Вкрутився, між іншим, на свято 5-го полку і там сказав зворушливу промову. Чимало осіб і установ понатягав на більші суми. Коли приїхала до Перемишля жінка нового старости, то „отець" витав її на двірці... китицею рож. Вкінці „отець" так розійшовся, що несподівано зробили ревізію книг отців Альбертинів, і коли виявилося, що а більших сум, які він побрав, досі не ввійшло ні сотика, ошуканця здемаскували. „Отець Каміль", як виявилося, це звичайний бандит, що втік із вязниці. Рідкий скандал.

КРАДІЖ НА ПОЧТІ.

На Левандівці під Львовом завели тому рік почтовий уряд, яким адміністрував почтовий асистент Станіслав Марковський. Контроля викрила, що на протязі кількох місяців він спроневірив 3,275 золотих, які заінкасував за телефонічні розмови. На днях Марковський мав станути за те перед львівським судом, однак з причини його недуги розправу відложили.

НОВА КНИЖКА СТАНИСЛАВІВСЬКОГО ЕПИСКОПА.

Епископ Хомишин видав книжку п. з. „Українська справа", що складається з двох частин: „Руйнуючий націоналізм" і „Конструктивний консерватизм". Книжка ця розвиває думки, кинені у славному пастирському листі, й ріже всіх без пардону навіть... бувших Лісових Чортів. Книжку цю розіслано лише довіреним людям; у публичній продажі вона мабуть не зявиться.

ПОЛЬСЬКІ ЕПИСКОПИ ОПІКУЮТЬСЯ АРЕШТОВАНИМИ ПОЛЬСЬКИМИ СТУДЕНТАМИ.

В звязку з протижидівськими демонстраціями у Львові поліція арештувала майже усіх провідників польської студентської молоді з ендецького табору. Коли вони сиділи в тюрмі, то опікувалися ними польські епископи Твардовський, Теодорович та Лісовський. Вийшовши з тюрми, провідники ендецької молоді вислали делеґацію до епископів, щоби подякувати їм за поміч і опіку, а представники польського епископату раділи з того, що згадані провідники вийшли з вязниці незломані на дусі.

КНЯЖНА ГОГЕНЛЬОГЕ — ШПИГУНКОЮ.

Паризька газета „Ліберте" подала сензаційну відомість про арештування австрійської княжни Гогенльоге під закидом шпигунства. Вслід за цим вся французька преса подає дуже цікавий опис, яким чином викрито шпигунську діяльність княжни.

Ще при кінці 1931 року якийсь столяр купив на ліцитації бюрко, котре було власністю княжни і котре досі було приміщене в її замку. Столяр, що купив це бюрко, хотів його продати дальше. Коли новий покупець почав оглядати це бюрко, знайшов у ньому тайну скритку, в якій були знимки ріжних військових обєктів, виповнені квестіонарі для чужої розвідки і чек на кільканадцять тисяч франків. Столяр віддав ці документи міністерству внутрішніх справ, а це зарядило арештування княжни фон Гогенльоге, що перебувала якраз у французькій купелевій місцевости Біяріц.

ЩО КРАЩЕ: ЧУЖА ШКОЛА, ЧИ АНАЛЬФАБЕТИЗМ?

В офіціозі „Газета Польска" (ч. 349) є надрукований допис д-ра Богдана Ріхтера з Албанії. Останній уступ подаємо дослівно: Як досі — освітою албанської молоді займалися передовсім чужі уряди — італійський, грецький, югославянський і румунський. Вони за свої гроші утримували школи, очевидно з причин виключно ідейних та альтруїстичних. Але тепер, зовсім несподівано, албанський уряд заборонив Албанцям ходити до чужих шкіл як в Албанії, так і за кордоном. Це також з ідейних причин... Дневник „Беса" підкреслює, що сто разів краще взагалі не вчитись, ніж „ссати отрую з чужого джерела". Анальфабет може бути добрим патріотом, а вихованець чужої школи — ніколи. Може це і слушне? — Цим питанням кінчить автор свій допис.

ЖІНКИ — ТОРЕАДОРИ.

До еспанського міністерства внутрішніх справ вплинула просьба, щоби жінкам позволено виступати в характері тореадорів підчас боротьби з биками. Як буде полагоджена ця просьба, покищо невідомо.

КРІВАВА ЗАБАВА.

На забаві з танцями в Заболотові, пов. Снятин, прийшло між учасниками до бійки, в часі якої згинув Лесь Крицяк. Арештовано Юрка Драгана і Петра Яремчука.

ВИМОРДУВАЛИ ЖИДІВСЬКУ РОДИНУ.

В селі Колодно Велике біля Жовтанець (пов. Жовква) доконали страшного злочину вбивства, жертвою якого впала жидівська родина, зложена з чотирох осіб. Рік тому поселився там 38-літній ґандляр Зіндель Фельд, родом з Радехівщини, що займався теж купном крадених річей. В ночі на 7 січня хтось застукав до дверей Фельда, а коли він відчинив, дістав кілька ударів сокирою по голові і впав трупом на землю. Опісля бандити впали до помешкання й убили 37-літню жінку Хаю, 11-літнього синка Менахема та приватного вчителя, 27-літнього Остербаха, що мешкав у Фельдів. Після грабунку бандити накрили вбитих соломою та клаками, обляли нафтою і підпалили. Досвіта люди в селі побачили дим, що добувався з хати Фельда, і загасили вогонь. На підлозі знайшли чотири трупи, що згоріли майже на вуґоль.

Поліційні доходження ствердили, що Фельд дістав був попереднього дня сто кільканадесять золотих, яких у хаті вже не знайшли, однак інші познаки вказували на те, що масового вбивства доконано не задля грабунку, але з помсти або з побоювання, що Фельд може когось зрадити. Ідучи по нитці до клубка, поліція звернула підозріння на зворотничого зі стації Колодно-Жовтанці, Андрія Жовтанецького, і його шваґра Войтіха Нікратовича, відомого в цілій околиці авантурника. Жовтанецький мав на своїй совісти крадіж індиків, про яку знав Фельд, і боявся, щоби не втратив посади. Ревізія, переведена в його мешканні, потвердила підозріння. Поліція знайшла закривавлену сокиру, одіж Жовтанецького з кривавими плямами, закривавлену хустинку Нікратовича й сильно закривавлений ручник, яким злочинці обтирали собі руки. Наслідком таких доказів поліція арештувала Андрія Жовтанецького, його двох братів Петра й Івана та Войтіха Нікратовича. Всіх відставили до Львова, де займеться справою прокуратура. Винуватці станути перед наглим судом.

Слід зазначити, що арештований Андрій Жолтанецький перейшов перед кількома роками з греко-католицького обряду на римо-католицизм. Родина Фельдів користувалася в селі загальною симпатією, бо була солідна і скромна. Це вбивство викликало в селі загальне співчуття й пригноблення.

„ЦЕПЕЛІН" НА КОЛЕСАХ.

Між Берліном і Гамбурґом зробили спроби нового виналходу — „Цепеліна" на колесах. Вагон рухається від двох бензинових двигунів, що своєю зовнішньою формою нагадують величезну цигару. Він переїхав простір 286 км. за 2 години 21 хвилин, що дає пересічно на годину 120 км. Експеримент показався дуже вдатним. Німеччина введе новий тип поїздів „Цепелінів-вагонів" між Берліном і Гамбурґом від травня 1933 р.

МОДЕРНА АМНЕСТІЯ.

Перський шах амнестіонував усіх, що останніми часами були засуджені за нарушення нового закону, який заборонює мати більше ніж одну жінку.

ГІТЛЄР ПОЧАВ РЕПРЕСІЇ ПРОТИ КОМУНІСТІВ

ЗАБОРОНИВ ВУЛИЧНІ ДЕМОНСТРАЦІЇ Й МІТІНҐИ. ПЕРЕВОДИТЬСЯ РЕВІЗІЇ В ПАРТІЙНИХ ПОМЕШКАННЯХ І ҐАЗЕТАХ.

БЕРЛІН (Німеччина). — Канцлер Гітлєр уже почав репресії проти большевиків. На його приказ поліція заборонила всі вуличні мітінґи та демонстрації комуністів. Мітінґи партійні можуть відбуватися лише в помешканнях під доглядом поліції. Разом з тим поліція почала переводити ревізії в партійних помешканнях та помешканнях комуністичних лідерів. Цим Гітлєр сподівається знайти матеріяли, на підставі яких зможе оголосити комуністичну партію поза законом.

Та думають, що до виборів 5 березня комуністична партія не буде розвязана, бо це не вигідно Гітлєрови. Врази розвязання партії її члени й симпатики віддалиб на виборах свої голоси на кандидатів, противників Гітлєра. Далеко ліпше для Гітлєра, коли комуністи виберуть своїх послів до парляменту, а потім він оголосить комуністичну партію поза законом і тим виключить з парляменту комуністичних послів, що дасть йому абсолютну більсть у парляменті.

Про свою проґраму державної праці Гітлєр багато не говорить. Він лиш одно просить памятати, що він ніколи не обіцяв відразу направити економічне та політичне життя Німеччини й поліпшити становище робітництва й селянства. Він каже, що на те, щоби видно було його наслідки, треба не менше чотири роки послідовної праці а за один місяць не можна круто повернути державного корабля.

КАЙЗЕР ЧЕКАЄ КІНЦЯ ВИБОРІВ.

ДОРН (Голяндія). — Кажуть, що бувший кайзер Вільгельм уже прилагодив свої валізи та куфри, щоб повернутися до Берліна. Але на прохання Гітлєра він лишився до переведення виборів у Німеччині, 5 березня, бо Гітлєр боїться, що присутність бувшого кайзера підчас виборів і перед виборами в Берліні може збільшити й зєднати опозицію проти партії Гітлєра.

Можливо, що бувий кайзер повернеться до Берліна саме тоді, коли гітлерівці будуть святкувати свою перемогу на виборах. В перемогу гітлерівців мало хто сумнівається.

НЕСПОКІЙ ЧЕРЕЗ ГІТЛЄРА.

ПАРИЖ (Франція). — Французька опінія й преса ще й досі не опаматалася зпиводу несподіваного приходу Гітлєра до влади. У Франції ще нема ясної думки про майбутню політику Гітлєра та її наслідки в міжнародньому життю. Преса лише думає, що прийшов кінець верзайському мирови й міжнародній конференції про обеззброєння, бо уряд Гітлєра збільшить німецьку армію, включивши до неї пів міліона гітлєрівських боєвиків та стотисячну організацію ветеранів Великої Війни, „Штальгельм".

В прибалтійських державах і в Польщі бояться спроб Гітлєра повернути Німеччині Данціґ та Мемель. Як відомо, Мемель тепер знаходиться в руках Литовців. Взагалі тепер замітне в Европі ожидання в міжнародньому життю, бо ріжні держави, що мають порахунки з Німеччиною, стараються забезпечити себе від німецької відплати й знайти собі союзників.

ВІЙСЬКА ОХОРОНЯЮТЬ ЗАЛІЗНИЦІ В ІРЛЯНДІЇ.

БЕЛФАСТ (Півн. Ірляндія.—Війська національної ґвардії почали охорону залізниць, тунелів та мостів, щоб не допустити до зруйнowання їх страйкарями. Залізничі робітники застрайкували зпиводу зниження платні. Страйкарі вживають терору також проти шоферів автобусів, стараючись їх приєднати до загального страйку.

Ірляндська промисловість може зовсім спинитися на час страйку, бо фабрики не мають сировців і не можуть відпроваджувати вже готових фабрикатів.

АВСТРІЙСЬКИЙ УРЯД НІЧОГО НЕ ЗНАЄ ПРО ЗБРОЮ УГОРЩИНІ.

ВІДЕНЬ (Австрія). — Австрійський канцлер офіційно відповів на ноти британського та французького посла, в яких вони протестували проти перепуску зброї з Італії до Угорщини через австрійський уряд, що такий випадок йому не відомий, а дохоДження показало, що деякі італійські фірми прислали до Австрії на направу стару австрійську зброю, яку по направі відіслано знов до Італії.

Цю відповідь австрійського канцлера посли переслали до своїх урядів, а ті перешлють її до Ліги Націй.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи": Mongomery 5-0498. Тел. У. Н. Союза: Montgomery 5-1838.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ПОЧАТОК КРАЩОГО

Не минає тепер дня без того, щоби на публичний вид не виступив хтось з визначних людей Америки з якоюсь пропозицією зарадження теперішній кризі й безробіттю.

Щойно недавно виступив голова Американської Федерації Праці з домаганням закінчення кризи.

Цими днями виступив з подібними домаганнями Фелікс Франкфуртер, професор Гарвардського університету, один з визначних американських правників, один з людей, яких споминають як можливих кандидатів на становища в кабінеті президента Рузвелта.

Франкфуртер виступив з домаганням. до уряду. Уряд мав би постаратись отворити ряд нових занять. Того роду пропозицію робив уже рік тому в конгресі нюйорський сенатор Вагнер, але тоді його не слухали. Нині, каже Франкфуртер, через це занедбання ситуація багато гірша і уряд мусить іти далеко дальше, як він мав іти після домагання сенатора Вагнера.

Коли уряд не поспішить з утворенням джабів, то це відібється тяжко на американськім робітнику. Американський робітник пересякне духом безробіття, на котрий складається з одного боку безнадійність, а з другого боку неохота до всякої роботи та бажання жити без роботи, себто коштом суспільности.

Професор Франкфуртер дає цікаві погляди про спроби уряду заводити ощадности в урядуванню. Він каже, що ощадности повинні бути заведені, але не коштом суспільних робіт, роблених на суспільну користь.

З цікавою пропозицією виступила д-р Бернс, професорка економії в Колюмбійськім університеті. Вона радить завести закони про охорону робітничої заплати. Коли цього не буде, говорила професорка, то робітники стратять почуття забезпечення, а тимсамим усе громадянство пересякне почуттям непевности, без якого не може удержатися ніякий суспільний лад і ніяка суспільна система.

Коли додати до таких плянів ще всю ту пропаганду й дискусію, яку разом називають технократією, то дістанемо образ широкої й живої умової праці коло розвязання основних питань американської господарки й політики. Хоч досі ще не появився плян, який міг би одушевити всіх, то всетаки Америка вже зробила перший крок на дорозі до поправи: стала відважно дивитись на проблєму, що жде її розвязки.

В РАДЯНСЬКОМУ КІТЛІ КИПИТЬ

До европейської преси, а почасти й американської, все частіше доходять відомости про дійсний стан у радянській Росії. Особливо багато матеріялу подає німецька преса, бо Німеччина має в Росії багато своїх фаховців, а також ріжних торговельних відпоручників, консулів та ріжних урядників, які перебувають у ріжних районах Росії. Почтою, чи телеграфом годі переслати за кордон правдиві відомости про події та становище в Росії, де цензура чекістів не пропускає зовсім некорисних для влади Сталіна відомостей, або змушує кореспондентів ґазет подавати свої вістки в такій редакції, на яку чекісти згоджуються.

Та час від часу з Росії приїздять люди, які там приглядалися життю й обставинам. Таксамо офіційні представники німецького уряду та ріжні торговельні аґенти подають таємні звіти про становище в Росії урядови, або своїм підприємствам. Очевидно, ці відомости запізнюються, але вони настільки цікаві, що німецькі кореспонденти й репортери стараються за всяку ціну дістати їх і опублікувати. З великими труднощами їм удається дістати оті таємні звіти та повідомлення. На підставі добутого матеріялу німецька преса малює надзвичайно тяжку картину життя в Росії не лише для рабів, підданих Сталіна, але й для самої радянськоїя влади.

На перше місце вибивається боротьба між населенням та владою за шматок хліба. Влада хоче видушити з населення останні харчі, бо вони їй потрібні для годування червоної армії, чекістів, державних урядників і для вивозу за кордон, щоб добути чужинецькі гроші, які тепер потрібні большевикам до зарізу. Населення вимирає вже давно. з голоду. По селах сновигають попухлі з голоду люди, які не можуть випрохати собі навіть лушпинння, чи якогось посліду, щоб хоч трохи вгамувати нестримно тяжкий біль голодного шлунка. В багатьох селах люди мруть десятками, а то й сотками, за якийнебудь тиждень-місяць, а радянська влада все натискає: давай харчі для держави, хоч і не маєш сам їсти.

Голодному населенню нема з чого дати цей страшний податок. Тоді радянська влада продає на ліцитації вбоге майно селянське, а всю родину викидає на вулицю. Тепер у Росії сотки тисяч, а то й міліони, отаких бездомних молодих, старих і дітей блукають по Росії й Україні. Натовпи голодного народу збираються біля залізничих станцій, стараючись поїхати в „світ за очі", щоб лише десь знайти собі щось попоїсти. Десятками тисяч вони напливають до міст, думаючи знайти собі там їсти і якийсь притулок.

Радянська влада, щоб спинити отсе страшне блукання голодних мас, завела пашпорти, але пашпорти не спинять голодних людей від шукання собі якоїсь поживи, як не спиняють їх кулі чекістів. Маса „біженців" з України йде десь на Поволже, на північний Кавказ, в Закаспійський Край, з звідти їм назустріч ідуть натовпи також голодних і бездомних людей. Яку страшну картину уявляє отсе блукання голодних людей, можна лише приблизно собі уявити, читаючи повідомлення чужинецької преси. Навіть старі ґазетні репортери й кореспонденти, які на свому віку бачили вже неодно лихо й страждання людей, не можуть спокійно описувати тих вражаючо страшних сцен. Ту тяжку картину доповнюють приватні листи з радянщини, яким пощастить перебратися через цензуру чекістів.

Отже основним нещастям у радянщині, населення й влади є тепер голод, і ще раз голод. Сільське господарство большевики своїми експериментами соціялізування на свій спеціяльний спосіб привели до повної руїни й упадку. А тепер хочуть тими самими методами, якими його руйнували, відновити так, щоб задовольнити потреби держави. Про потреби насесселення комуністичні можновладці не думають. Для них нехай вимирає все населення, щоб лиш жила божевільна ідея їх ватажка Леніна і Сталіна. Їм іде лише про те, щоб якнайдовше притриматися при владі, щоб нарешті діждатися „світової революції", яка, до речі, з кождим часом все далі й далі відсувається та стає надією все меншої й меншої купки загорілих фанатитиків, чи збожеволілих людей і політично-кримінальних злочинців.

Серед населення в Росії тепер не можна бачити широкого політичного руху, бо комуністичним терором усе так уже придавлене, що ніхто не може навіть писнути, не то що з противників комунізму, але навіть з вірних слуг партії, коли те писнення противне „ґенеральній лінії Сталіна", Страшний азійський хан, якому імя Сталін, тепер панує в бувшій російській імперії Перед його терором і масовим нищенням народу блідими стають усі історичні Нерони, Ганібалі, Джінґіз хани й т. п. То все були діточі іграшки в порівнанню з крівавим терором, який впровадив Сталін у свому ханстві.

Останніми місяцями в бувшій Росії, а особливо на українській тероторії, відбулися народні масові заворушення на ґрунті боротьби населення за хліб. Большевики кріваво здавили ті повстання, але тим справи не вирішили. Нарід знову замкнувся сам й готується далі боротися за право жити фізичним життям. Духового життя він уже давно не має. Та ці народні повстання не лишилися без відгуку в Москві. Серед сатрапів Сталіна також почала все більше зростати зневіра в свою перемогу й навіть почало поширюватися недовіря до самого „вожда" Сталіна. Таких „злочинців", що дозволяють собі сумніватися в правовірности Сталіна, жорстоко карають і переслідують. Багато комуністів викинено з партії, багато заслано на Сибір, на Соловки та в інші віддалені місця. Немало розстріляно й значне число увязнено. Подати точні відомости про це годі, але фактом лишається те, що в лавах комуністичної партії наступила паніка, розклад. Ніхто не вірить нікому й ніхто не знає, чи завтра він не стане з можновладця й сатрапа вязнем тієї сатрапії, яку витворила комуністична партія, а може навіть доведеться попрощатись і з білим світом від кулі чекіста.

Всі ознаки нових переломових подій у Росії тепер є. Коли вони станутьcя й що з них вийде, годі сказати, але незаперечною дійсністю є те, що комуністична партія з великим трудом тримається при владі; властиво не партія, а Сталін зі своїми прихвостнями. Незаперечною дійсністю є те, що все населення бувшої Росії ненавидить владу й готове кождої хвилини боротися з нею не так за політичні ідеали, як за право на фізичне їстнування. Початок 1933 року не ворожить світлої майбутности Сталінови та його сатрапам. А також увесь нарід стоїть там перед незвичайно тяжкою боротьбою з голодом і з владою, яка витворила той голод.

10 ТИСЯЧ ФУНТІВ РОЖІ ТРЕБА БУЛО ЦЬОГО РОКУ, ЩОБИ ВИРОБИТИ 2 ФУНТИ ОЛІЙКУ.

З Болгарії повідомляють, які тяжкі шкоди мали цього року плянтатори рож. Не лише, що нема доброго збуту наслідком тяжкої господарської скрути по всьому світі, а й тому, що майже всі запаси рожаного олійку з попереднього року й цього року лежать непродані в складах. Також наслідком великої спеки, яка минулого року навістила Болгарію, рожі так були ушкоджені, що замісць 8,000 фунтів треба було вжити аж 10,000 фунтів рожі для виробу 2 фунтів рожаного олійку. 2 фунти олійку коштують 400 долярів. А треба знати, що на одну каплю рожаного олійку треба 2,000 до 2,500 цвітів рожі.

ЧЕТВЕРТА ЗАПОВІДЬ

Оповідання за Анценґрубером.

(7)

Таким батькови загрозити ще не прийшло на гадку жадному парубкови в селі. Продати одідичену від прадіда землю! Продати хату, в якій родилися і повмирали діди, прадіди і прапрадіди. Така думка в селі нікому не могла прийти до голови. Чейже без землі, на якій можна би сидіти, годі бути господарем. Хто не був господарем, той мусів зійти на зарібника, отже на думку цілого села був нічим. Щось таке вигадати міг хіба лиш жовнір, що живучи довго в місті, відбився від села. Жовнір міг сказати щось таке й не загикнувшись і не конче треба було з нього сміятися. Старий Гощак став пальцями порпати в рідкій чуприні:

— Се негарно, Луцю, — казав, — що ти так підступно підходиш, і так заскочивши мене, таки хочеш нагнути до свого, щоби я бодай тепер вволив твою волю. Се негарно, дуже негарно. Ти тим нічого не вдієш. І таким способом не зігнеш мене!... Хоч би й зігнув, то ти до своєї мети таки не зайшов би. Тої твоєї мети вже нема. Скоро ти шез відси, то на твоє щастя Ганка віддалася.

— Чому на моє щастя? — спитав син.

— Взяв її Кіндрат Юречко. Взяв її тільки тому, бо батько дівки переписав на нього половину свого маєтку. Зробив се зараз тоді, коли прийшла вість, що ти пристав до війська і не вернешся. Вивінував її так щедро, бо коли мусів спіймати для неї мужа, то також мусів розпрощатися з половиною своєї батьківщини і взяти зятя до своєї хати. Мусів... Як решту доспіваєш собі сам, то будеш знати, чому вона тебе так квапила!

— Мені вона вже не в голові, тату! Тоді мене щось було засліпило, так, що я не бачив цього, про що мабуть на всіх стріхах в селі горобці цвірінькали. Тепер я вдячний вам за те, що спасли мене від такої. Я не Ганку мав на умі, коли забалакав про продажу маєтку. Таке прийшло мені до голови щойно ось тепер, в сій хвили, коли я, оглядаючи господарство, погадав собі, що я від життя на селі цілком відвик. Не знаю, чи тепер я годен би господарити... Чого ми про се балакаємо?! Всі ще здорові й жваві. Господарство ще довгі літа може бути у ваших руках. Як би сталося щось таке, що годі, то аж тоді будемо радити, що далі робити. Поки ви живі, то буде так, як ваша воля.

Батькови неначе впав камінь з серця і він сказав:

— Як так гадаєш, то про все те нема що тепер балакати. Що станеться по моїй смерти, коли я вже всего того не буду видіти, про все те не буду нічого знати... мені тепер байдуже...-Хоч ні! Я волів би, щоби моя дідизна була в руках моїх внуків. Не міг би ти скоротити свою військову службу? Хоч Ганка вже не для тебе, то в селі є ще інші і... гідніші.

— Годі! Ще три роки.

Вертаючися з поля, ішли попри коршму. Луць спитав:

— Поступите, тату, зі мною? Я там зійшовсь би може з якими старими знакомими. Побалакав би з ними.

— Ти знаєш, що мені вже все шкодить. Ти справді поступи, бодай на хвилю. Покажися людям. Нехам знають, що ти не змарнувався. Там буде неодин з твоїх давних товаришів. Тепер вони всі жонаті господарі. Іди!

Старий пішов далі, Луць вступив до коршми. Як давніше водилося, так було і тепер. При однім столі сиділи парубки, при другім жонаті господарі. Між ними деякі його колишні товариші. Годі було ломити старий звичай. Він присівся до парубків. В коршмі ніхто не знав, хто він. Парубки ще були хлопцями тоді, коли він жив у батька, господарі при другім столі не пізнали його, бо він троха сам змінився, мужніючи, військовий мундур змінив його ще більше. Його давніший сусід з одного боку, тепер муж Ганки, і сусід з другого боку, Кіндрат Юречко, також сидів при господарськім столі. Він цілком не призирався Луцеви. На се не мав часу, бо завзято бив по столі картами. Він був перший картяр і мочиморда в Тиханцях.

Побалакавши троха з парубками, Луць вийшов з коршми і пустився до хати. В коршмі від парубків Луць довідався, що старий Бокула поставив нову хату для себе і для свого сина зараз коло своєї старої хати, яку переписав був на зятя, Кіндрата Юречка. Мусів зробити так, бо для нього і для зятя в одній хаті замало було місця, хоч би та хата була велика, як подвійний двір. Ще більше, як зять, допікала йому власна доня.

— Боже! — зітхнув Луць. — Дай мому татови прожити ще довгі, довгі літа за те, що мене спас від такого щастя!

Ідучи попри хату Кіндрата, Луць глянув через пліт в город. Якась в зеленім кафтані полола. Хто то був, Луць не видів, бо була обернена до нього плечима. Всеж не шкодило робітника поздоровити, хоч би й незнаного.

— Щасть Боже! — гукнув Луць через пліт.

Робітниця підвелась, оглянулася і вдивилася в нього. По хвили стала поволи підходити до плота. Вона ще не знала, що то за вояк, бо що Луць прийшов до свого тата, їй ще ніхто не сказав. Нараз, сплеснувши долонями, крикнула:

— Та то Луць! Справді Луць!

Тепер стала живо бігти. Ставувши при плоті з радістю в очах, весело усміхнена, стирала запаскою землю з рук. Подаючи йому понад пліт руку, сказала:

— Несподіваний гість! Деж би я була подумала, що тебе бодай ще раз в життю побачу. Відколи твій батько розлучив нас, не було днини, й ночі не було, щоби я про тебе не подумала. Се дуже гарно, що ти, прийшовши сюди, зараз навідався до мене. Мене дуже тішить, що й ти за мене не забув. Ходи до хати!

— Що на те сказав би твій Кіндрат? — спитав Луць.

— Кіндрат? — відповіла згірдно. — Кіндрат щасливий, як в коршмі засяде між мочимордами і картярами. Тим Кіндратом Бог скарав мене. Їсти маю що, зодягнутися маю в що, спати маю де. Все те, що я завдячую лиш мому татови, ліпше у вас не було би. Та що інше хибує мені. Я так, неначе би вже була вдова. Карти йому миліші, як жінка. Я не раз думала, зітхаючи:

„Коби то вернувся мій Луць, то може потішив би мене!"

— Ти сама винна, бо була така нетерпелива — сказав Луць. — Як би не те, що ти так квапила, то може було би інакше скінчилося.

— Чого стоїш за плотом?

— Бо хочу ще троха побалакати з тобою.

— Побалакаємо в хаті.

— Не лицює, як твого мужа нема в хаті, гостити таких як я. Не хочу, щоби через мене ти пішла на людські язики.

— Гадаєш, що вже не було так? Люди казали, що то через тебе я мусіла так скоро віддатися і взяти першого з краю.

— Лиш твій Кіндрат знав, що так не було і небагато хибувало, щоби сталось навпаки. З його вини я був би оженився з тобою, як би не мій батько.

— Хтось тобі наклепав на мене. Ходи до хати, то все те розясню тобі.

Луця справді скортіло поступити до неї і він пустився далі вулицею, щоби підійти він іде, вона метнулася до хадо її фіртки. Побачивши, що ти, щоб заставити стіл. Коли Луць уже підійшов до фіртки і витягнув руку, щоби її відчинити, ним затрусило. Нагадав собі, яким то підступом вона хотіла взяти його тому пять років. Сплюнув і пішов далі. Ганка ждала на Луця і не діждалася.

В хаті Луць розказав батькови дещо про своє життя у війську. Розказував допізна. Батько лиш пакав люльку, випускав дим, спльовував і слухав. Нарешті, коли небо вже заіскрилося зорями, фельдвебель, глянувши на годинник, підвівся і сказав:

— Тату, мені вже пора в дорогу. Вже йду.

— Вже? Так скоро? Та ми ледви що зачали балакати.

— Моя дорога далека. Мені не вільно спізнитися.

— Ми мабуть не так скоро побачимося?

— Ледви чи скорше, як за три роки.

— Пусте! — старий сказав. — Пройде, як з батога тріс Три роки, то ніякий час!

— До чорта, то може бути довгий час. За три роки багато народу вмре і згине! Нехай Господь Бог держить вас, тату, при довгім життю і в добрім здоровлю. Всеж таки, як би що сталося і ми вже не побачились би на сім світі, то нехай вас Бог має в своїй опіці!

— Добре кажеш, сину. У війську бувають ріжні небезпеки і ріжні смертельні пригоди.

Жовнір усміхнувся, чуючи як то старенький зрозумів його слова. Як пять років тому, старий підвів Луця до фіртки. Луць ще раз поклонився і пустився в дорогу.

— Луцю, Луцю! — крикнув за ним батько. — Ходи но ще сюди!

Луць вернувся до батька.

— Я тобі щось скажу, Луцю. Ти навідаєшся сюди не скорше, як за три роки. Хто зна, як то тоді буде! Може я вже буду в сирій земли. Може буду такий, що ліпшеб мені було вже не жити, а спочивати в Бозі. Ти оженишся. Я знаю, що сільська дівчина, яка не жила в місті, вже не для тебе. Ти возьмеш собі якусь з міста. І добре зробиш. Тільки дивися, щоби не була така, як та Ганка. Я знаю, що вихований в місті не легко буде стати сільською господинею. Як би така стала господарити, то господарство геть змарнувалось би. Та з того ще не виходить, щоби ти мою відумерщину мусів продавати. Не продавай. Лиши своїм дітям. Лише жінці з міста не дай господарити. Се не конечне. Досить, що ти ще не забув того, що навчився, коли ще був у мене.

Погадавши хвилю, син відповів:

— Може воно й буде так, як ви кажете. Натура вовка тягне до ліса.

— Я знаю, що ти вернешся, закінчив батько.— Іди!

(Кінець).

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

РОЗУМНІ ОСУДИ.

Розумні осуди так творів красного письменства, **чи звичайних дописів,** статий до часопису, чи театральних вистав, як рівнож і людий, чи їх діл та поступовань в життю народньому чи приватному, **є добрі й корисні,** бо вони роблять велику прислугу всему загалови.

Навпаки, осуди пристрасні, подиктовані тільки злобою, ненавистю, чи охотою пониження когось, як свойого противника в свойому світоглядови, а ще гірше за чиєюсь намовою, **є дуже шкідливі.**

Перечитавши допис пана Петренка, яко немилосердний осуд статі пана Ляховича, я дуже здивувався, так тоном допису, як і цім, що „Свобода" помістила цей допис без жадних „коментарів" приличности денникарської, коли, як часто можна судити на підставі рубрики „Відповіди Редакції", нераз і слушні осуди, та може не підходні під смак декого з редакторів, викидається в кіш.

Яку-ж бо, дійсно, користь має з цього пан Петренко, яку „Свобода", а найважніше, яку користь мають читачі? Хиба цю, що читають, якто „інтеліґенти" (сподіюсь, що Петренко є інтеліґентною людиною) бються „язиками" в нашій ґазеті, видаваній за наші гроші!"

Несмак тай огірчення!

За це, що пан Ляхович ужив за богато чужих слів у своїй статі, треба було його аж так паплюжити й висилати на село вчитися?... На мій погляд, як зі статі видко, то пан Петренко таки думав, висилаючи пана Ляховича на село, щоби людий дурити!

Чи ж не можна було завважати це все в більш пристійний спосіб? Чи не можна було звернути увагу панови Ляховичеви, щоби на будуче вживав слів чисто-українських?

Це все робиться тепер, коли пан Ляхович з рамени О. Д. В. У. обізджає громади з відчитами, ширючи в народі ядра українського народовства!

Чи це, відай, не має що спільного з дописом пана Петренка?

Коли пан Петренко так „зібрав" пана Ляховича за його неуцтво, так яким-же правом пан Петренко сам вживає чужі слова в цьому самому-же дописові? Чим-же-ж він може себе випрадати? Чи уживає він їх, як сам каже (о скільки не помиляюся) з лінивства, з привички, з конечности, чи з незнання?...

Дальше, чому пан Петренко не загляне в редакційну статю „Свободи" з цього-же дня й не порахує вжитих в ній чужих слів та не подасть нам докладного відсотку їх? Невже-ж і редакторів „Свободи" треба виганяти на село вчитися?...

На кінці допису пана Петренка Редакція помістила своє оправдання перед паном Петренком, що до поміщення, а зглядно передруку статі пана Ляховича; але чомусь Редакції не додала, що ця статя лежала кілька місяців в столику в одного з редакторів „Свободи". Чи може вмисно чекано аж на цю хвилю, коли пан Ляхович зачне обіздити з відчитами?...

Оце все мене цікавить і радийби почути.

о. П. Ковальчик.

(Подаємо допис у цілости, як був присланий. Читачі можуть у цьому дописі прочитати, що автор наперед признає вартість критики дописів, наскільки вони не є диктовані тільки злобою, ненавистю, чи охотою понизити когось, як вони не є писані за чиєюсь намовою; а опісля, сказавши ці науки про мораль критики, самий робить закиди редакції „Свободи", що редакція „Свободи" помістила статтю п. Ляховича аж тепер, щоби вона йому пошкодила підчас обіздки; що п. Петренко безпосередньо, а „Свобода" через поміщення його допису посередньо, паплюжать п. Ляховича, і паплюжать його без ніякої користи для читачів.

Ось такі і тим подібні закиди робить у своїм дописі о. Ковальчик на адресу редакції. Звідки він узяв ці закиди, не відомо. Коли допис п. Ляховича лежав у редакції кілька місяців, а дано його до друку перед поїздкою п. Ляховича, то для о. Ковальчика з того доказ, що редакція хотіла тим п. Ляховича скомпромітувати. Як можна людину скомпромітувати, чи їй пошкодити дописом, котрий дописувач уважає добрим, це хіба вже о. дописувач зможе пояснити.

Відтак о. дописувач робить какиди п. Петренкови, що, мовляв, п. Петренко критикує п. Ляховича, щоби йому пошкодити, коли п. Ляхович ширить ядра українського народовства, що п. Петренкови ходить про паплюження п. Ляховича, бо посилає його на село вчитись, а це тільки значить, що посилати на село людей дурити...

Передовсім, на якій основі о. дописувач судить, що редакція „Свободи" годиться з усіми поглядами п. Петренка? Чи на тій основі, що редакція помістила його допис? Коли так, то що треба судити про становище редакції, коли вона помістить допис п. Ляховича, чи кого іншого, проти п. Петренка, а в обороні п. Ляховича?

Правда, тон п. Петренка нестриманий, та чи це оправдує о. дописувача здержувати свій тон ще менше?

О. дописувач обурюється, що редактор „Свободи" може кинути до коша допис, який йому не подобається. Відтак той самий о. дописувач хотів би, щоб редакція була кинула до коша допис п. Петренка, бо він не подобається о. дописувачеви. Як бачимо, о. дописувач хотів би в редакції мати таке право, якого не повинні мати редактори, себто люди, встановлені до ведення діла та за нього відповідальні.

Щодо основного питання о. дописувача: Чи варта вести таку дискусію за мову на стовпцях ґазети? Чи навчиться люди з неї чогось? Чи може з того вийде хіба та сумнівної вартости наука, що інтеліґенти бються язиками в ґазеті?

Що інтеліґенція не годиться в багатьох справах, це відома річ. Не годиться українська інтеліґенція, як не годиться американська, німецька, анґлійська, жидівська, чи яка там інша. Чому чужа інтеліґенція може робити враження, що вона не годиться, а чому українська інтеліґенція мала би робити враження того, чого нема?

Що в справах мови йде завзята дискусія в кождім народі, це теж факт. І та дискусія відбивається у письмі, в книжках, журналах і ґазетах. Так є в кождому народі, тільки в нас має бути інакше. В нас така дискусія або не повинна би проявлятися ніде, або проявлятися деінде, а не в ґазетах. Де? Чи в „Медисон Сквер Ґарден?"

Кождий нарід старається удосконалювати свою мову, а до удосконалення служить дискусія про мову. Лиш у нашому народі чомусь критикувати когось за мову, значить його паплюжити. (Назвавши критику мови паплюженням, о. дописувач критикує статті „Свободи" за те, що й у них є теж чужі слова).

У кождому народі є люди, які стараються заховати чистість мови та посилають людей учитися чистої мови на селі. В кождому народі це значить, що треба вчитися від людей на селі, які не заразили своєї мови чужими язиковими впливами, а тільки в нас як хтось скаже: йди на село вчитися чистої мови, то це не значить: іди на село вчитися чистої мови, а тільки: йди на село людей дурити.

Такі поняття має о. дописувач про дописувачів, про редакцію й про наш нарід. І тому цей о. дописувач відчуває глибоку потребу всипати всім морали про те, що дописи треба писати без пристрасти, без злоби, без ненависти, без охоти пониження. — Ред.).

ДМИТРО ЧУТРО

директор „Українського Артистичного Театру" виступить з балєтом в опері „МАЗЕПА" в суботу, дня 4. лютого в Mecca Temple, New York, N. Y.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

СТ. ЛУЇС, МО.

Ст. Луіс ще спить.

В часописі „Свобода" ч. 283 був поміщений допис по анґлійськи, в якому я між іншим писав про танцюристів п. Авраменка з нагоди двісталітнього ювилею Вашинґтона. Я підкреслив, що Українці в Ст. Луіс спали від часу, коли хор Кошиця виступав в нашім місті. У „Свободі" ч. 3 я прочитав допис з нашого міста під заголовком, що Українці в Ст. Луіс не сплять. Допис той підписав „Козак з лугу". В тім дописі „Козак з лугу" доказує, що в Ст. Луіс національна робота робилася й громада не спала.

Оджеж хочу тут сказати, що, пишучи кілька стрічок в першім моїм дописі, я не мав на думці громадської роботи в себе, між Українцями, але хотів показати, чи Українці в Ст. Луіс показали українське мистецтво між Американців і чим вони дали пізнати себе так, як роблять це інші народи, ось хочби наші вороги Поляки, або наші галицькі кацапи. Ми чуємо нераз, як на радіо вони співають наші українські пісні, а називають їх „рускими"

Правда, ми виступали між Американцями вже по хорі Кошиця, коли то всі народности виступали. Тоді орґанізатори українського виступу сходили цілий Ст. Луіс, а ледви знайшли шість дівчат і шість хлопців. Я був ще тоді малий, але памятаю, як американські жінки оглядали наші вишивані сорочки. Та ніхто їм не пояснив нічого інтересного про наш нарід, бо наш учитель тоді тільки що приїхав з краю й говорити по анґлійськи не вмів.

Відтак з хору церкозного зорґанізувався Національний Хор, який тільки в тім ріжнився від церковного, що до нього приступили три старші мужчини і чотири жінки.

Цей хор виступав на господарській виставі в жовтні. В тім самім часі ми виступали в „Сондей скул" і в катедрі. В честь Вашинґтона виступали 20 листопада, коли В. Авраменко влаштував цей виступ. Хор виступав в Одіон театрі, але ця заслуга не може приписуватись нікому, тільки п. Авраменкови й тим родичам, котрі не поскупилися стратити центи в такім тяжкім часі і посилали своїх дітей на науку, бо хотіли, щоби показати українську штуку перед чужинцями. Та разом з тим тут була відповідь, чи Українці в Ст. Луіс спали. Це найкраще було видко по тім, якою пусткою світилася саля. Як би були не підтримали цього виступу самі Українці, то булоб показалось ще гірше. Наприклад, Союзове братство св. Володимира, від. 179, наложило на своїх членів по два доляри кари, як хто не піде на той концерт, а до визначніших Американців розіслалося даром коло 200 білетів, які не були всі використані. А тимчасом на таке свято, як двісталітній ювилей Вашинґтона, повинно було стягнутися багато людей. Розуміється, як булоб про нас писалося і говорилося серед Американців, тоді булаб інша справа. Не треба багато хвалитися успіхами, але треба більше працювати, виходячи за мури свого обійстя

Нашим провідникам у Ст. Луіс треба взятись до праці серед молоді. Скличте нас, молодих, дайте нам хоч кілька викладів про Україну, а ми, як вже будемо знати докладно нашу історію, літературу й штуку, зробимо ту роботу, якої тепер не робиться між Американцями. Ось приклад. По виступі в театрі Одіон прийшов якийсь чоловік до салі У. Н. Дому, де ми відбували проби танків. Він приглянувся нашим танкам і запитав: „Хлопці, що це за танки?" Вони йому відповіли, що українські. На це він завважив: „Я чув про Україну, але про нарід її я не чув нічого". А чомуж про Росіян знають, про Чехів, Поляків і інші народи? Отсе відповідь, чи ми не спали в Ст. Луіс. На жаль, у нас така вдача, що як ми що зробимо, то дуже любимо хвалитися. Та вже час, щоб ми навчилися розважно на все дивитись, бо, як каже наша поговірка, що хвальба сорочки не дасть, а як будемо ставити правду на кождім місці, то нам не треба, щоб редакція закривала наші імена. Пишім і підписуймося явно.

Тепер хочу подати пару слів до української молоді.

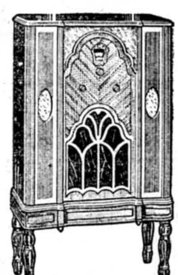
Молоді браття й сестри! Ми заснували клюб українських національних танків. Окрім нас, що вже стоять у клюбі, є багато молодих, які ходять по чужих клюбах. Не соромиться свого, приходіть до Нар. Дому і вписуйтесь на перший курс танків, а побачите, як то приємно разом сходитись і научатись свого танку, співу та ще й мови, бо, як сказав наш поет Тарас Шевченко:

І чужого научайтесь
Й свого не цурайтесь,
Бо хто матір забуває,
Того Бог карає,
Чужі люди цураються,
В хату не пускають.

Коли ви, браття й сестри, спробуєте забавитись у своїм, то будете певні, що вам потім буде дуже тяжко покинути свої гарні народні забави та йти до чужих. А тоді не то, що нас чужі будуть цуратися й не пускати в хату, але навпаки, будуть просити, щоб до них загостити й показати українську красу. Аж тоді в Ст. Луіс пробудиться українська громада зі сну.

Ілля Єзуско.

ДО ГРОМАДЯН МІСТОЧКА НИЖАНКОВИЧІ, ПОВІТ ПЕРЕМИШЛЬ, ЗАХІДНЯ УКРАЇНА.

Українське громадянство місточка Нижанкович, перемиського повіта, діймаючо відчуло потребу здвигнення в себе культурно-освітної станиці, що сталаб осередком для місцевих культурно-освітних та економічних інституцій.

Та станиця — це „Український Народний Дім", якого будова розпочалася 1932 р. і зістала доведена до здвигнення і накриття мурів.

Великою журбою для керманичів будови було питання про здобуття фондів на покриття коштів будови, бо хоч місцеве українське населення за малими виїмками не пожаліло ні жертв ні трудів і хоч на ту ціль були призбирані вже деякі фонди, то оказалося, що всього замало.

Не лишилося нічого іншого, як витягнути руку до рідних Братів і Сестер, що пробувають на еміґрації, головно в Америці. Просьба знайшла живлий відгомін, і наші дорогі земляки-еміґранти не відмовили нам помочі, хоч і самі нині певно пробувають в невідрадних матеріяльних обставинах.

П. Антін Кукура, Найставн, Филаделфія, Па., та Анна Плюшевська, Вілмінґтон, Дел., зібрали поміж еміґрантами в Америці суму $56 і гроші ті переслали через Українську Щадницю в Перемишлі Комітетови Будови У. Н. Дому в Нижанковичах.

На руки п. Антона Кукури зложили: по $5: А. Кукура, І. Демко, Анна Штогрин, Анна Паславська; Людвика Монастирська $3; В. Салікевич $2; по $1: Анна Гадиняк, О. Труш, П. Мельничок, Ю. Березницький, Н. Питяк, Г. Шагала, М. Кознарський, О. Клебан, д-р Т. Свистун, А. Феснак, І. Михалюк, Анна Сидор, М. Ворончак, І. Конопельський; по 50 ц.: Пелагія Романюк, М. Боричко, К. Шаґала, Г. Красій, М. Костик, М. Цвек, — Разом $41.

На руки Анни Плюшевської з Білецьких зложили: Анна Плюшевська $3; Н. Колв $2; по $1: о. І. Костюк, Г. Косовський, Ф. Ґула, Н. Гик; Н. Н. 75 ц.; по 50 ц.: Ст. Лучишин, І. Білинський, І. Сухта, Й. Бочак, Ст. Подоляк; по 25 ц.: Ю. Цицик, Ева Данило, Б. Сенк, Ст. Мисливець, Анастасія Сива, Марія Качмар, М. Подоляк, Анна Цицик, К. Стецький, П. Гамбіцький, М. Мартинишин. Разом $15. — Разом із двох збірок $56.

Виділ місцевої читальні „Просвіта", котра дала площу під будову дому та гроші, і Комітет будови У. Н. Дому на цьому місці складають щиру подяку Вп. п. жертводавцям, а зокрема п. Антонови Кукурі і п. Анні Плюшевській з Білецьких за їх труди коло зібрання вище згаданих жертв.

Рівночасно відзиваємося до Вас, дорогі Браття і Сестри, в ту критичну хвилю і просимо своїми жертвами допомогти нам збудувати величаву національну станицю на добро і честь та славу Українського Народа.

Жертви просимо переказувати на конто Будови У. Н. Дому в Нижанковичах, через Українську Щадницю в Перемишлі.

Нижанковичі, дня 2. січня 1933 р.

За Виділ чит. „Просвіта":

о. д-р Михайло Мельник, голова.

За Комітет будови У. Н. Дому:

Д-р Павло Карпяк, адвокат.

Ясно.

— Пане меценасе, ви мені снилися, що нібито радили мені у сні погодитися в тому процесі.

— Добре, то заплатіть за пораду 10 долярів.

НАГЛИЙ СУД.

(20)

Промова д-ра Шухевича.

Високий Наглий Суде!

В тій справі я властиво повинен мовчати Мовчав цілий час розправи **Дмитро Данилишин,** і я повинен примінитися до його тактики і також замовчати. Але я мовчати не можу. Не можу, бо моя совість, мій обовязок, який на мене кладе мій уряд, моє звания і моє становище в тій справі — забороняє мені в цих хвилях мовчати.

Не можу мовчати, бо мушу сказати те, що чую цілим своїм серцем, що чую цілою своєю душею, цілою своєю совістю.

Хочу сказати так голосно, щоб голос мій почув не тільки Високий Трибунал, не тільки присутні на цій салі, але і суспільність; щоби мій голос, голос мойого серця, голос моєї совісти почув цілий світ, ціла вселенна. Не можу мовчати, бо уста мені отворив сам мій кліент Д. Данилишин. Отворив три рази, але про це пізніше.

Сказав хтось: цинічно мовчить! І міг це сказати тільки той, хто не знає людської душі — бо хто знає психіку людини, той чогось подібного не відважився б сказати. Я знаю з історії церкви, що були колись монахи, які накладали на себе великий обіт, обіт мовчанки і ціле життя мовчали, і за це церква робила їх святими. Колиб мовчанка була чимсь лихим, або якоюсь приємністю, то церква не робила би святцями тих, що собі приємність справляли. Мовчати, це мука, мука, наложена на себе добровільно, і за це церква й робила їх святими.

Мовчати має право кожний обвинувачений. Це право надають йому карні процедури всіх сучасних держав і нікому не вільно потягати його за це до відповідальности, не вільно сказати: чому мовчить?, бо це його добре право. Якщо обвинувач хоче засуду обжалованого, то має йому вину його доказати, а обжалований може мовчати і сказати тим: доказуйте мені вину.

Мовчання при розправі, при такій розправі, де розходиться про: бути чи не бути, **жити, чи не жити,** мовчанка є геройством, великим геройством.

Видержати це мовчання не хтобудь потрафить. Адже ж тут на розправі цій розбирається питання, від якого залежить існування цеї людини. Нераз попросту слова рвуться з уст, а він сидить тихо — мовчить — закусив зуби, затиснув руки і з уст його не паде ані одно слово. Чиж це не подиву гідне? Чиж не свідчить це про характер, добрий, міцний характер, про **тверду і незломну волю — про дійсно мужеський характер** цього хлопця? Думаю, що так.

Але й проломив він мовчанку — раз, коли стануло питання про це, хто вбив постерункового Коята, він промовив: **„Я стрілив! Не стріляв Білас, тільки я".**

Чому? Бо не хотів, щоби вина його спадала на чужі плечі; не хотів, щоби невинно посуджено його нерозлучного товариша — боєвика. А може хотів його ратувати? Не знаю, хто з них стрілив. Може він, може й Білас. Але він бачить, що його товариш у небезпеці і він, хоч сам у такій великій і грізній небезпеці, бере сміло новий великий тягар, тягар, що при оцінці його вини може сильно заважити на шалі його судьби — а це вказує на велич його характеру. Та сильна безмірна любов до товариша, яка посувається аж до пожертвування своїм власним існуванням, вказує на велич його характеру.

І промовив другий раз тоді, коли на його думку тут на салі цілком непотрібно розглядано другу справу, справу Т. Гогувка. Не міг він мовчати і мусів перервати її, щоб заявити, що з тим вбивством не має він нічого спільного.

І третій раз — тоді, коли свідок о. Кіндій розповідав ту сцену, коли селяни, **побивши** їх як злочинців, **почули від** них слова: **„Ми за Україну гинемо".** І у хвилі, коли свідок проголосив слово Україна, почули панове на салі плач — плач Данилишина — **цього твердого і німого Данилишина.** На самий звук Батьківщини він попадає в розпуку і проливає не сльози, а біль — жемчуги.

Все зніс, та не міг знести образу тої хвилі, трагічної хвилі.

Чи, осуджуючи вчинки Данилишина, можете, Панове Судді, пройти поруч того факту мовчки — не звернути на нього уваги? **Кольосальна, нечувана любов до всього свого, до свойого народу — до свойого рідного краю. — Ця велика безмежна любов до України — це мотор усього того, чого Данилишин допустився.** І над тим мотивом Панове Судді застановитися мусять. Бо не для яких інших нечесних „цинічних" спонук, а **тільки з любови до Батьківщини він пішов на чин, за який сидить отут на лаві обжалованих.** І коли так думаю і вдумуюся в душу того хлопця, то мимоволі мушу сказати про нього: **Der grosse Schweiger.** — Так, **бо у своїй мовчанці він великий — ще такий молодий, але великий!**

Що він до ОУН належав, того не заперечує. Це вправді не є предметом акту обжалования, але справа ця вяжеться тісно з закидами, які йому робить акт обжалування.

І був членом ОУН той любий, милий шевчик. Втягнув його хто? Інтеліґент **Мотика.** Номен омен. І прошу суддів, якщоб доказове поступовання було потягнулося до сьогодні, я дав би один доказ, який схарактеризував би це індивідуум. На жаль, післанець, який приніс мені цю відомість, прийшов пару годин після замкнення доказового поступовання — прийшов запізно. І колиб я був міг це, що знаю і маю тепер предложити Високому Трибуналови, знати вчора станув би тут доказ, що той Мотика ще на весну цього року, коли його випущено з вязниці, зобовязався перед поліційними властями в Дрогобичі робити доноси. Я був би поставив доказ, що до одного з поважних молодих громадян приходив Мотика і питався, чи не знає він якихнебудь комуністів або українських націоналістів, бо коли він виходив з вязниці, зобовязався за це, що його випустили, доносити про все, що довідається — і це поставилоб як зізнання так і саму особу Мотики в цілком іншому світлі. — В цілком іншому світлі його характер. І цей, спосібний безумовно інтеліґент, іде на село і вербує там молодих хлопців на те, щоби їх опісля тут видати перед наглим судом. Якби це було перед звичайним судом, не перед наглим, може можнаб тут сказати якесь лагідніше слово. Але втягати когось до орґанізації, а опісля приходити перед наглий суд і перед наглим судом зі свідомістю того, що тих хлопців жде, на них зізнати, і хто зна чи хоч крихітку правди (обвинувачені все заперечили) — **це вже не робота Каїна; це вже робота діявола, гіршого, підлішого від сотки Каїнів.**

І на підставі таких зізнань, на підставі таких депозицій такої людини мається судити тих чесних хлопців? Втягнений до орґанізації Данилишин ішов за тою зіркою, якої ніколи зловити не в силі, якою для нього була його люба Україна. Він знав, що боротися за самостійність своєї Батьківщини його святим обовязком. Він дістає наказ їхати до Городка й брати участь у чині на користь своєї орґанізації. В чім — не знав він з певністю аж майже до останньої хвилі. І так, як увесь час мовчить спокійно й гордо тут у салі, як твердо мовчав увесь час підчас слідства — таксамо мовчки принимає наказ та йде сповнити його як жовнір.

Вже оборонець Василя Біласа підніс цю дуже важну обставину, що не кажуть їм стріляти, тільки поручають їм інше завдання — взяти гроші. І їдуть вони оба на сповнення наказу і прошу панів суддів подивитися на те, якими фондами вони розпоряджають у хвилі, коли виїздять. Мають тільки те, що треба мати на білет — більше ані ґроша не беруть, та не хочуть ані на один неконечний сотик зменшити фондів своєї орґанізації. Ідуть, бо дістають наказ нападу. Оба — бо, як сказав п. д-р Старосольський — годі їх розлучувати — ці два боєвики нерозлучні і коли Білас іде на небезпеку, мусить іти з ним і його товариш Данилишин, його щирий і вірний товариш. Я знаю з війни, яка тісна приязнь може знайти місце у людських душах. І не могли їм поручити постів звязаних зі стрілянням, бо орґанізатори знали добре серця хрустальні їх обох. **Це геройське серце Данилишина відчули ми тут,** а добре пізнала його оця жінка селянка, котра гостила їх молоком і котра плакала отут на салі розправи. І сказав п. прокуратор про те, що вони мордували людей, утікаючи. Ми чули що іншого. Стріляли на пострах, але вбивати не хотіли, не позволило на це їх добре, чисте серце, не вбивали мимо цього, що доганячі могли їх **видати.** Я хочу звернути увагу на одну обставину. — Втікаючий Білас бачить що скорше чи пізніше їх зловлять і звертається до свойого товариша — „Не втечемо. Ти маєш револьвер і кулі. — Проший одною мене — другою себе. — Хай буде з нами кінець". На те Данилишин: „Так бути не може. — Хай вони зроблять з нами кінець".

Що це значить? Чи це може якийсь акторський жест? Ні, це, панове, великий психольоґічний момент, який свідчить дуже багато про психіку Данилишина. Він знає, що стріляння до себе і до свойого товариша, це була би трусливість, а він, карний член орґанізації, трусом бути не сміє. — „Нехай з нами зроблять кінець вони", ті, що за нами гонять — ті з того самого українського народу.

Стою на становищі, що про засоби ОУН є майже неможливим у суді говорити. Пан прокуратор має тут монопольне становище і ми в тім напрямі дискусії вести не можемо. Але які ті засоби не булиб то Високий Суд мусить взяти під увагу внутрішне „я" кожного з обжалованих, бо кодекс карає не чин, тільки особу. Тому то, караючи, треба узглядннити всі моменти душевні обжалованого, і тут є багато, що промовляє на користь мойого кліента.

А тепер прошу панів суддів звернути увагу на момент, коли серед найбільш напружених нервів вони стрічають особи, які хочуть віддати їх в руки справедливости.

Чи можна говорити тоді про розум?

Наука каже, що кожний в такій хвилі старається вратувати життя.

Є це гін до самозбереження в моменті найсильнішого поденервовання.

І може п. прокуратор має рацію, що „багато стрілів упало", але чи з наміром убити того сказати — не можна.

Мій кліент цілий час мовчав, але мовчанка є признанням.

Коли суд прийде до переконання, що він там був — то я знаю, що його чекає.

Я прошу лише узглядннити мотив: чому він ішов?

А йшов для України, і це понад усякий сумнів виказав.

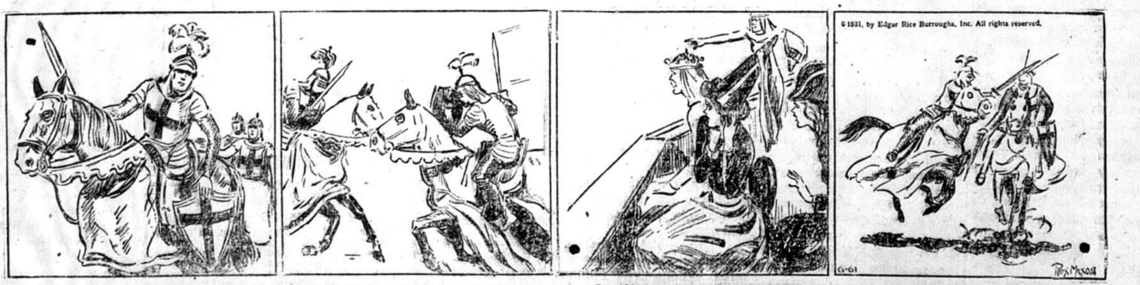
Слово „Україна" викликало в цього сильного хлопця стогін.

Панове судді! Не Данилишин стогнав: то стогнав цілий Український Народ!

(Дальше буде)

ТАРЗАН МОЖНОВЛАДЕЦЬ ДЖУНҐЛІВ.

(61)

Знову сурми затрубіли й обидва лицарі подалися на своїх конях в ріжні сторони площі замку. Там вони стали спокійно, вичікуючи дальшого сиґналу. На лиці сера Малюда видно було саркастичну усмішку й призирство, яким він дивився на свого противника. Блейк був уважний і спокійно міряв очима віддаль до Малюда та востаннє розглядав і вимірював очима розміри площі, вибираючи собі найліпші позиції. Разом з тим він уже приготовив свою зброю до бою.

Нарешті почувся останній боєвий призив сурми, й двобій почався. Скільки було сили, обидва противники пігнали свої коні вперед. Сер Малюд високо тримав у правій руці свій важкий меч, а в лівій руці кріпкий щит. Блейк, сер Джеймс, тримав свій меч перед собою в позиції, яка була невідома лицарям Німру. Це була позиція захисту своїх грудей і голови. Щит сера Джеймса висів збоку сідла, міцно привязаний до нього ременем.

Сер Малюд перший розмахнувсь і з силою хотів ударити Блейка по голові. Та на диво для нього й для всіх його меч сховзнувся по лезу меча сера Джеймса й подався геть убік. Сер Малюд знову розігнався, міряючи свій удар у груди противника, але його меч знову стрів лезо меча Блейка й підскочив геть догори, а в той час Малюд почув, що меч його противника вже злегка доторкнувся до його боку, пробивши ланцюхове убрання.

Сер Малюд тепер побачив, що має перед собою несподіваного противника, котрий уміє битися якимись іншими способами, а не тими, що лицарство Німру через сотки років затримувало в себе. Разом з тим уже від першої їх сутички наступило серед присутних глядачів таке розпалення настроїв, якого в Німрі вже давно не було. Чулися жіночі викрики страху й мужеські здивування та похвалення. Нарешті Блейк вибрав хвилину й з усього розмаху вдарив своїм мечем Малюда по шоломі. Малюд захитався в сідлі.